

Puhtaan siirtymän ympäristömenettelyt

9.10.2025

Rahoittaja

Jatkuvan oppimisen ja
työllisyyden palvelukeskus

Euroopan unionin rahoittama –
NextGenerationEU

Aalto University

Puhtaan siirtymän ympäristömenettelyt 9.10.2025

Ympäristöllisten lupien valvonta

Satu Räsänen
Johtava asiantuntija
ACTS

SISÄLLYS

- 1) Ympäristöluvan- ja ilmoituksenvaraisen sekä rekisteröitävän toiminnan tarkkailu ja seuranta
- 2) Valvonta muinaismuistolain mukaan
- 3) Luonnonsuojelulain mukainen valvonta

Lyhenteet

YSL	Ympäristönsuojelulaki (527/2014)
YSA	VnA ympäristönsuojelusta (713/2014)
JL	Jätelaki (646/2011)
VMHJL	Laki vesienhoidon ja merten hoidon järjestämisestä (1299/2004)
LSL	Luonnonsuojelulaki (9/2023)
HL	Hallintolaki (434/2003)
LVV	Lupa- ja valvontavirasto (1.1.2026->)
CITES-ASETUS	Uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskeva EU-asetus
YM	Ympäristöministeriö
YmA	Ympäristöministeriön asetus
MmA	Maa- ja metsätalousministeriön asetus
VN	Valtioneuvosto
LK	Luonnontieteellinen keskusmuseo
RL	Rikoslaki (39/1889)

1) YMPÄRISTÖLUVAN- JA ILMOITUKSENVARAISEN SEKÄ REKISTERÖITÄVÄN TOIMINNAN TARKKAILU JA SEURANTA

Taustaa ja lähtökohtia –YSL lupa

- Toimintaa, jolle on myönnetty ympäristölupa valvotaan koko toiminnan ajan, ja toiminnan lakkaamisen jälkeen.
- Valvonnasta vastaavat 31.12.2025 saakka ELY-keskukset (-> LVV) ja kunnan ympäristösuojeluviranomaiset.
- **Valvonnan tavoitteet:**
  - Varmistaa, että toiminnanharjoittajat noudattavat YSL:n ja JL:n vaatimuksia.
  - Tarkistaa, että ympäristölupamääräykset täyttyvät.
  - Selvittää, täyttyvätkö luvan myöntämisen edellytykset edelleen.
  - Tarkistaa, ettei toiminnasta aiheudu ympäristön pilaantumista.
  - Turvata oikeus terveelliseen ympäristöön ja lainsäädännön tavoitteiden toteutuminen, eli valvoa yleistä etua.
- Akuutteihin valvontatapauksiin reagoidaan nopeasti. Tällaisia ovat mm. laitosten häiriötilanteet, havaitut tai epäillyt lupaehtojen rikkomiset ja aiheutuneet ympäristövahingot.

Seuranta- ja tarkkailumääräykset ympäristöluvassa

Seuranta- ja tarkkailumääräykset (62 §)

- Ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset päästöjen ja toiminnan tarkkailusta sekä toiminnan vaikutusten ja toiminnan lopettamisen jälkeisen ympäristön tilan tarkkailusta.
- Luvassa annettava myös tarpeelliset määräykset JL:n 120 §:ssä säädetyistä jätehuollon seurannasta ja tarkkailusta sekä jätteen käsittelyn seuranta- ja tarkkailusuunnitelmasta ja sen noudattamisesta.
  - Toiminnan jätekirjanpitoon sisällytettyjen tietojen toimittamisesta valvontaviranomaiselle tai tämän ylläpitämään tietojärjestelmään voidaan säätää jätelain 118 a tai 119 §:n nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa. [\(15.7.2021/715\)](#) [\[HE 40/2021\]](#)
- Luvassa määrätään myös mittausmenetelmistä ja mittausten tiheydestä.
  - Erityisesti haitallisten aineiden ja epäpuhtauksien mittaustiheys, -menetelmät sekä mittausten laatuvaatimukset (-> laitoksen ympäristöluvan velvoitteiden noudattaminen).

Seurannan ja tarkkailun tulokset ja niiden toimittaminen valvontaviranomaiselle

- Lisäksi annetaan määräykset siitä, miten seurannan ja tarkkailun tulokset arvioidaan ja miten tulokset toimitetaan valvontaviranomaiselle.
  - Toiminnanharjoittaja voidaan määrätä antamaan valvontaa varten myös muita tarpeellisia tietoja.
- Toiminnanharjoittajan on toimitettava valvontaviranomaiselle säännöllisesti päästöjen tarkkailun tulokset ja muut valvontaa varten tarvittavat tiedot, siten kuin ympäristöluvassa tarkemmin määrätään.
- Tiedot direktiivilaitoksen päästöjen tarkkailun tuloksista ja muut valvontaa varten tarpeelliset tiedot direktiivilaitoksen luvan noudattamisesta on toimitettava valvontaviranomaiselle vähintään 1 kerran vuodessa.

Toiminnan tarkkailutietojen hyödyntäminen vesienhoidon seurantaohjelmissa

- Toiminnan vesiin tai meriympäristöön kohdistuvien vaikutusten tarkkailumääräystä annettaessa on otettava huomioon, mitä VMHJL:ssa tarkoitettussa vesien tai meriympäristön tilaa koskevassa seurantaohjelmassa on pidetty tarpeellisena seurannan järjestämiseksi.
  - Ns. toiminnallinen seuranta versus perusseuranta
- Toiminnan tarkkailun tietoja voidaan käyttää VMHJL:n mukaisessa seurannassa ja vesienhoitosuunnitelman ja merenhoitosuunnitelman laadinnassa.

Yhteistarkkailu

Määräys yhteistarkkailusta (63 §)

- Lupaviranomainen voi tarvittaessa ympäristöluvassa määrätä useat luvanhaltijat yhdessä tarkkailemaan toimintojensa vaikutusta (*yhteistarkkailu*) tai hyväksyä toiminnan tarkkailemiseksi osallistumisen alueella tehtävään seurantaan.
- Yhteistarkkailu voi koskea YSL:iin ja VL:iin perustuvaa tarkkailua.

Seuranta- ja tarkkailusuunnitelma

Suunnitelma seurannasta ja tarkkailusta (64 §)

- Ympäristöluvassa voidaan määrätä, että toiminnanharjoittajan on esitettävä 62 §:n mukaisen seurannan ja tarkkailun tai 63 §:n mukaisen yhteistarkkailun järjestämisestä erillinen *suunnitelma* (ns. *tarkkailusuunnitelma*) lupaviranomaisen, valvontaviranomaisen tai kalatalousviranomaisen hyväksyttäväksi.
  - Voidaan antaa lupapäätöksessä tai lupamääräyksessä tai delegoida valvontaviranomaisen tehtäväksi (mm. tekniset määräykset).
  - Lupaviranomaisen määräämän viranomaisen YSL 64 ja 65 §:ssä tarkoitettuun päätökseen saa lain 192 §:n mukaan hakea oikaisua lupaviranomaiselta 30 päivän kuluessa päätöksen antamisesta -> valitus VHaO->KHO.
- Suunnitelma on toimitettava viranomaiselle niin ajoissa, että seuranta ja tarkkailu voidaan aloittaa toiminnan alkaessa tai muuna toiminnan vaikutusten kannalta tarkoituksenmukaisena ajankohtana.
  - Suunnitelman esittämiseen sovelletaan, mitä 39 §:ssä säädetään ympäristöluvan hakemisesta.
  - Päätös suunnitelman hyväksymisestä tehdään noudattaen, mitä 96 §:ssä säädetään.

Tarkkailu toisen alueella

Tarkkailu toisen alueella (YSL 171 §)

- LVV luvan myöntämisen yhteydessä tai kunnan ympäristönsuojeluviranomainen lupapäätöksessään tai ilmoituksenvaraisen toiminnan osalta toimivaltainen viranomainen ilmoituspäätöksessään voi myöntää toiminnanharjoittajalle oikeuden tarkkailla toimintansa ympäristövaikutuksia ja ympäristön laatua toisen alueella, jollei alueen omistaja tai haltija ole antanut suostumustaan tähän.
- Oikeus tarkkailuun koskee mittalaitteiden asentamista ja mittausten tekemistä sekä muuta vastaavaa toiminnan havainnointia ja seurantaa, samoin kuin tätä varten välttämätöntä liikkumista ja oleskelua alueella.
- Oikeus voidaan myöntää edellyttäen, että tarkkailu on tarpeen toiminnan ympäristövaikutusten selvittämiseksi ja ettei siitä aiheudu sanottavaa haittaa.

Tarkkailumääräysten muuttaminen

Tarkkailumääräysten muuttaminen (65 §)

- Lupaviranomainen tai 64 §:n mukaisen suunnitelman hyväksynyt viranomainen voi tarvittaessa muuttaa antamiaan tarkkailumääräyksiä tai hyväksymäänsä suunnitelmaa luvan tai suunnitelman voimassaolosta huolimatta.
- Muutosta koskeva päätös voidaan tehdä päätöksen tehneen viranomaisen omasta aloitteesta tai luvanhaltijan, valvontaviranomaisen, yleistä etua valvovan viranomaisen, kunnan tai haittaa kärsivän asianosaisen taikka 186 §:ssä tarkoitetun rekisteröidyn yhdistyksen tai säätiön vaatimuksesta.
- Luvanhaltijan muutosta koskevaan hakemukseen sovelletaan 39 §:ää. Asian käsittelyssä noudatetaan, mitä 96 §:ssä säädetään.
- Yhteistarkkailusta päättäneen viranomaisen on muutettava päätöstä, jos yhteistarkkailuun on määrätty osallistumaan uusi toiminnanharjoittaja. Menettelyyn sovelletaan, mitä 1 momentissa säädetään.

Toiminnanharjoittajan raportointi

- Toiminnanharjoittajan tulee raportoida toiminnastaan valvontaviranomaiselle määräajoin
  - Toiminnanharjoittajien on raportoitava määräajoin laitoksen päästöistä ja toiminnasta.
  - Jos toiminnassa tapahtuu häiriö tai poikkeuksellinen tilanne ja päästöraja-arvot ylittyvät niin, että tilanteesta aiheutuu välitöntä ja ilmeistä ympäristön pilaantumisen vaaraa, toiminnanharjoittajalla on velvollisuus ilmoittaa valvontaviranomaiselle tilanteesta välittömästi.
- ELY-keskukset (1.1.2026 LVV) valvovat jätteenpoltto- ja rinnakkaispolttolaitosten toimintaa.
  - Toiminnanharjoittajat laativat vuosittain ELY-keskuksille selvityksen laitoksen toiminnasta.

VALVONTAVIRANOMAISTEN TOIMINNAN JÄRJESTÄMINEN

Yleiset valvontaviranomaiset

- Yleisiä valvontaviranomaisia ovat LVV valtion valvontaviranomaisena sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomainen (YSL 23 §).
- Lupa- ja valvontaviraston on ilmoitettava valvonnassa havaitsemistaan puutteista kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tämän toimivaltaan kuuluvia mahdollisia toimenpiteitä varten. Vastaavasti kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on ilmoitettava valvonnassa havaitsemistaan puutteista Lupa- ja valvontavirastolle. [\(27.6.2025/817\)](#) [\[HE 13/2025\]](#)
- Valvonnasta ja valvontaviranomaisten yhteistoiminnasta annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Valvontavastuunjako

Valvontaviranomaisten vastuunjako luvanvaraisten, ilmoituksenvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen valvonnassa (YSL 189 §)

- Vastuu luvanvaraisen ja ilmoituksenvaraisen toiminnan 168 ja 169 §:n mukaisesta valvonnasta kuuluu LVV:lle, jos toiminnan ympäristöluvan myöntää tai ilmoituspäätöksen tekee LVV. ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, jos se myöntää toiminnan ympäristöluvan tai tekee ilmoituspäätöksen.
- Ks. Tarkemmin erityiset tilanteet YSL 189 §.

Suomen ympäristökeskuksen (valvonta)tehtävät

SYKE toimii (YSL 23 a §):

- otsonikerrosta heikentävistä aineista ja asetuksen (EY) [N:o 1005/2009](#) kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) [2024/590](#), jäljempänä *otsoniasetus*, sekä
- fluoratuista kasvihuonekaasuista, direktiivin (EU) [2019/1937](#) muuttamisesta ja asetuksen (EU) [N:o 517/2014](#) kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) [2024/573](#), jäljempänä *F-kaasuasetus*, mukaisena toimivaltaisena viranomaisena sekä valvoo näiden asetusten noudattamista, jollei muualla tässä laissa toisin säädetä.
- Lisäksi SYKE ylläpitää ja kehittää parhaan käyttökelpoisen tekniikan tiedonvaihtoa, seuraa parhaan käyttökelpoisen tekniikan kehittymistä ja tiedottaa siitä.

Eräät muut valvontatilanteet ja -viranomaiset

- TUKES valvoo 216 §:n 2 momentin nojalla annetun orgaanisia liuottimia sisältäviä tuotteita koskevan VnA:n noudattamista (YSL 23 b §).
- Elinvoimakeskus valvoo 64 §:ssä tarkoitettuna kalatalousviranomaisena 57 §:ssä tarkoitettujen kalatalousmääräysten noudattamista (YSL 23 c §).

Yleisen edun valvonnasta

- **Yleisen edun valvonta valtiolla siirtymässä LVV:n ja osittain myös LVV:n perustettavaan yleisen edun valvonnan yksiköön 1.1.2026.**
  - ELY-keskusten tehtävänä toimialueellaan ollut yleisen edun valvonta = yksityistä intressiä laajemman kokonaisuuden valvonta.
  - Edustaa kaikkia haitankärsijöitä, tavoitteena on ympäristön- ja luonnonsuojelua koskevassa lainsäädännössä asetettujen tavoitteiden turvaaminen.
  - Yleisen edun valvontaa toteutetaan ennakkovalvonnassa ja jälkivalvonnassa mm. antamalla lausuntoja lupahakemuksista lupaviranomaiselle (AVI->LVV) ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaisille sekä hakemalla tarvittaessa muutosta näiden antamiin päätöksiin.
  - ELY-keskus käyttää osaltaan yleisen edun puhevaltaa YSL:n mukaisessa päätöksenteossa, hallintotuomioistuimissa, aluehallintovirastoissa ja muissa viranomaisissa.
  - ELY-keskus toimii YSL 188 § 2 mom.), jätelakia (JL 136 § 2 mom.) ja vesilakia (VL 16:5) koskevissa rikosasioissa asianomistajana, jos yleistä etua on loukattu.

Ennako- ja jälkivalvonta

Ennakovalvonta

- Ennakovalvontaa tehdään ennen luvan- tai ilmoituksenvaraisen toiminnan aloittamista:
  - luvan tarpeen arvioiminen ja muu neuvonta sekä tiedottaminen (lainsäädännöstä, ympäristövaikutuksista, BAP jne.)
  - AVille ja kunnille lupahakemuksista annettavat lausunnot (LVV ei anna itselleen lausuntoa)
  - osallistuminen ennakkoneuvotteluihin ja laitospöytäkirjoihin
  - muutoksenhaku päätöksiin (LVV yleisenedun yksikkö)
  - YVA-tehtäviin osallistuminen

Jälkivalvonta

- **Jälkivalvonta** käsittää valvontaviranomaisen toimet ympäristölainsäädännön sekä lupapäätösten ja -määräysten noudattamisen valvomiseksi toiminnan aikana ja toiminnan lopettamisen jälkeen
  - Suunnitelmallinen jälkivalvonta: tehdään valvontaohjelman mukaiset määräaikaistarkastukset, tarkistetaan laitosten vuosi-, osavuosi- ja kuukausiraportteja ja tarkkailutuloksia, käsitellään suunnitelmia ja selvityksiä.
  - Äkillisten tilanteiden valvonta: käsitellään poikkeuksellisiin tilanteisiin liittyviä häiriöilmoituksia ja yleisöilmoituksia, tehdään tarkastuksia rikkeiden vuoksi sekä hoidetaan onnettomuustilanteita.

Valvonnan järjestäminen

- YSL 167§:n mukaan valvonnan on oltava laadukasta, säännöllistä ja tehokasta ja sen tulee perustua **ympäristöriskien arviointiin**.
  - LVV ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvovat ympäristöluvanvaraisia, ilmoituksenvaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja säännöllisesti määräaikaistarkastuksin.
  - Tarkastuskohteet ja -tiheys on määriteltävä ympäristöriskien arvioinnin perusteella.
- Riskinarvioinnissa käytetään seuraavia perusteita (YSA 29 §):
  - 1) toiminnan mahdolliset ja tosiasialliset vaikutukset ihmisen terveyteen ja ympäristöön ottaen huomioon päästötasot ja -tyypit, onnettomuusriski sekä paikallisen ympäristön herkkyyys;
  - 2) ympäristönsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten, etenkin lupa- ja ilmoituspäätöksiin sisältyvien määräysten, noudattaminen toiminnassa;
  - 3) toiminnanharjoittajan osallistuminen ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään;
  - 4) muu laitosta koskeva valvonta, jos se vastaa osittain tai kokonaan tämän lain mukaista valvontaa.

Valvontasuunnitelmat–YSA:n mukaan

Säännöllinen valvonta

- ELYn (LVV) on laadittava ympäristölupien *valvontasuunnitelma* omalle alueelleen (YSA 28 §).
  - ✓ kuvataan alueen erityispiirteet ja valvonnan tarpeet sekä valvonnan resurssit ja tavoitteet.
  - ✓ kuvaus alueellisesta valvontaan liittyvästä yhteistyöstä.
  - ✓ Vuosittain laadittavassa valvontaohjelmassa on luettelo kunakin vuonna tehtävistä määräaikaistarkastuksista ympäristöluvanvaraisiin tehtäviin.
  - ✓ Määräaikaistarkastukset ovat maksullisia.
- Myös **kunnat** ovat velvollisia laatimaan valvontasuunnitelman sekä valvontaohjelman valvomiensa lupien osalta.
- Valvontasuunnitelma on tarkistettava säännöllisesti.

Valvontasuunnitelman tarkempi sisältö

Valvontasuunnitelmassa on oltava (YSL 168 §, YSA 28 §):

- 1) yleisluontoinen arvio ympäristön pilaantumisen riskeistä suunnitelmaan kuuluvalla alueella;
- 2) tieto viranomaisen valvontavastuulle kuuluvista luvanvaraisista, ilmoituksenvaraisista ja rekisteröitävistä toiminnoista luettelona tai erillisenä sähköisenä rekisterinä;
- 3) kuvaus menettelystä **valvontaohjelman laatimiseksi**;
- 4) tieto siitä, miten ympäristöriskien arviointi tehdään, mitä perusteita siinä käytetään ja miten se ohjaa valvontaohjelman laatimista ja valvontaa;
- 5) tieto siitä, käytetäänkö määräaikaistarkastusten järjestämisessä otantamenettelyä, miltä osin otantaa käytetään ja mitkä ovat otannan laatimisen perusteet;
- 6) kuvaus ympäristönsuojelulain 169 §:n mukaisten tarkastusten vireilletulosta ja käytöstä; jos viranomaisella ei ole asiasta tarkempaa ohjeistusta, viittaus ympäristönsuojelulain 169 ja 186 §:n mukaisiin menettelyihin on riittävä;
- 7) tieto valvonnan voimavaroista henkilötyövuosina ja muina valvontaa kuvaavina tunnuslukuina;
- 8) kuvaus viranomaisten välisestä yhteistyöstä valvonnassa.

Valvontaluokat

Säännöllistä valvontaa varten ELY-keskuksissa neljä valvontaluokkaa:

- valvontaluokka 1. vähintään kerran vuodessa tarkastettavat
  - valvontaluokka 2. vähintään kerran kahdessa vuodessa tarkastettavat
  - valvontaluokka 3. vähintään kerran kolmessa vuodessa tarkastettavat
  - valvontaluokka 4. määräaikaistarkastus otantaperusteisesti, kuitenkin vähintään kerran 5 - 10 vuodessa.
- Direktiivilaitoksen (IED) määräaikaistarkastus on tehtävä toiminnan riskitason mukaisesti vähintään 1 ja enintään kolmen vuoden välein. Tällaisella laitoksella on tehtävä kuuden kuukauden kuluessa ylimääräinen tarkastus, jos valvonnassa havaitaan, että laitokselle tässä laissa taikka sen nojalla säädettyjä tai määrättyjä vaatimuksia on huomattavasti rikottu (YSL 168 § ja valvontaohje <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/74989>).

Määräaikaistarkastukset - valvontaohjelmat

- LVV:n ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava luvanvaraisten, ilmoituksenvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen määräaikaistarkastuksista ja niiden muusta säännöllisestä valvonnasta ohjelmat (*valvontaohjelma*).
  - Valvontaohjelmassa on oltava tiedot valvottavista kohteista ja niihin kohdistettavista säännöllisistä valvontatoimista. Valvontaohjelma on pidettävä ajan tasalla.
  - Määräaikaistarkastuksia tehdään valvontasuunnitelman ja vuosittain laadittavan erillisen *valvontaohjelman* mukaisesti (YSA 30 §).

Tarkastusmenettely

Tarkastusmenettely (YSL 174 §)

- Määräaikaistarkastuksessa ja muussa valvonnallisessa tarkastuksessa noudatetaan, mitä HL 39 §:ssä säädetään.
- Tarkastuksessa asianosaisena, jota asia välittömästi koskee, pidetään kuitenkin vain tarkastuksen kohteena olevan toiminnan harjoittajaa tai muuta tarkastettavan kohteen, tuotteen, tilan tai alueen haltijaa.
- Määräaikaistarkastusten lisäksi tarkastuksia tehdään, jos häiriö- tai poikkeustilanne antaa siihen erityistä aiheutta tai jos maahan tai pohjaveteen on päässyt ainetta, joka saattaa aiheuttaa pilaantumista.

Tarkastusmenettely jatkoa...

Tarkastus (HL 39 §)

- Ilmoitus tarkastuksen aloittamisajankohdasta asianosaiselle, jota asia välittömästi koskee, jollei ilmoittaminen vaaranna tarkastuksen tarkoituksen toteutumista.
- Toiminnanharjoittajalla oikeus olla läsnä tarkastuksessa sekä esittää mielipiteensä ja kysymyksiä tarkastukseen liittyvistä seikoista.
- Toiminnanharjoittajalle, mikäli mahdollista, kerrottava tarkastuksen tavoitteista, sen suorittamisesta ja jatkotoimenpiteistä.
- Tarkastus suoritettava aiheuttamatta tarkastuksen kohteelle tai sen haltijalle kohtuutonta haittaa.
- Tarkastajan on viipymättä laadittava tarkastuksesta kirjallinen tarkastuskertomus, josta tulee käydä ilmi tarkastuksen kulku ja tarkastajan tekemät keskeiset havainnot. Tarkastuskertomus on annettava tiedoksi tarkastuksessa läsnäoloon oikeutetulle asianosaiselle.
- Tarkempia säännöksiä tarkastuksen suorittamisesta sekä tarkastuskertomuksen sisällöstä ja tiedoksiannosta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella (YSL 174 §).

Onnettomuus- yms. Tilanteet ja tarkastus

Tarkastus onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteissa (169 §)

- Jos onnettomuuden, haitasta tehdyn ilmoituksen, luvan tai ilmoituspäätöksen noudattamatta jättämisen tai muun seikan vuoksi on aiheutta olettaa, että toiminnasta aiheutuu terveyshaittaa tai merkittävää muuta ympäristön pilaantumista (5 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua seurausta) tai sen vaaraa, valvontaviranomaisen on tarkastettava toiminta tai selvitettävä asia muulla asianmukaisella tavalla.
- Jos samanaikaisesti on vireillä toimintaa koskeva lupa- tai ilmoituspäätösasia, on tarkastus tai selvitys tehtävä mahdollisuuksien mukaan ennen lupa-asian ratkaisemista tai ilmoituspäätöksen antamista.

Muut tarkastuskäynnit

- Tarkastuskäyntejä tehdään myös *kansalaisten ilmoitusten perusteella ja häiriötilanteissa*.
- Tarkastuksissa selvitetään esimerkiksi, onko päästöjä seurattu lupamääräysten mukaisesti. Jos luvassa ei ole määritelty päästöraja-arvoja, keskitytään selvittämään, toimitaanko luvassa kuvatulla ja velvoitetulla tavalla. Lisäksi tarkastetaan, onko suunnitteilla toimenpiteitä, jotka voisivat edellyttää luvan muuttamista tai uuden luvan hakemista.
- ✓ Kaikista tarkastuskäynneistä tehdään tarkastuskertomus - päästötiedot ja tarkastuskertomukset saa pyydettäessä ELY-keskuksesta (LVV).

Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus

Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus (YSL 172 §)

- Valvonta- ja lupaviranomaisella... ja näiden määrämällä virkamiehillä ja viranhaltijoilla on oikeus tehtäviensä suorittamista varten:
  - 1) saada salassapitovelvollisuuden estämättä välttämättömiä tietoja viranomaisilta ja toiminnanharjoittajilta;
  - 2) kulkea toisen alueella;
  - 3) saada tarpeelliset tiedot tuotteen valmistuksesta ja siinä käytettävistä aineista sekä valmistettavista, maahan tuotavista tai muutoin markkinoille saatettavista tuotteista tuotteen valmistajalta, maahantuojalta tai muulta markkinoille saattajalta;
  - 4) suorittaa mittauksia sekä ottaa näytteitä ja tallentaa ääntä tai kuvaa;
  - 5) päästä paikkaan, jossa toimintaa harjoitetaan;
  - 6) tarkkailla toimintaa sekä sen päästöjä ja ympäristövaikutuksia;
  - 7) tehdä tarkastuksia 1–6 kohdan mukaisia keinoja käyttäen.

Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus jatkoa...

- Edellä 1 momentissa tarkoitetun toimenpiteen saa tehdä **pysyväisluonteiseen asumiseen** käytettävässä tilassa vain, jos se on välttämätöntä hengen, terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojelemiseksi.
- Tarkastettavan toiminnan harjoittajan...on vaadittaessa esitettävä tarkastusta toimittavalle viranomaiselle taikka virkamiehelle tai viranhaltijalle kirjallisina tai sähköisessä muodossa tarkastusta varten **asiakirjat**, joilla voi olla merkitystä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnassa. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä tai viranhaltijalla on oikeus saada jäljennöksiä tarkastettavista asiakirjoista ja tulosteita tietojärjestelmissä olevista tallenteista.

Ilmoitus toiminnan lopettamisesta

- Luvanvaraisen, ilmoituksenvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan harjoittajan on viipymättä ilmoitettava valvontaviranomaiselle (YSL 170 § 3 mom.):
  - toiminnan pitkäaikaisesta keskeyttämisestä;
  - toiminnan lopettamisesta;
  - muista toimintaa koskevista valvonnan kannalta olennaisista muutoksista, joilla voi olla vaikutuksia ympäristön pilaantumiseen taikka säädösten, ilmoituspäätöksen tai luvan noudattamiseen.

Toiminnan lopettaminen ja tarkkailu

Toiminnan lopettaminen (YSL 94 §)

- Luvanvaraisen toiminnan ja rekisteröitävän toiminnan päätyttyä toimintaa harjoittanut *vastaa edelleen lupamääräysten tai VnA:lla säädetyn yksilöidyn velvoitteen mukaisesti* tarvittavista toimista pilaantumisen ehkäisemiseksi, *samoin kuin toiminnan vaikutusten selvittämisestä ja tarkkailusta.*
- Jos toiminnanharjoittajaa ei enää ole tai häntä ei tavoiteta ja lopetetun toiminnan ympäristövaikutusten valvomiseksi on tarpeen tarkkailla ympäristöä, tarkkailusta vastaa toiminta-alueen haltija.
- Jos ympäristölupa ei sisällä riittäviä määräyksiä toiminnan lopettamisen varalta, lupaviranomaisen on annettava tätä tarkoittavat määräykset. Asian käsittelyssä noudatetaan, mitä 96 §:ssä säädetään (ns. kevennetty lupamenettely).
- HUOM! Direktiivilaitoksissa maaperän ja pohjaveden perustilaraportin tilaan palauttamista koskevat määräykset toiminnan päättyessä (YSL 95 §).

Eräiden muiden lakien mukaisen toiminnan valvonta

- JL:n, kemikaalilain ja merenkulun ympäristönsuojelulain mukainen valvonta tapahtuu ympäristöluvanvaraisten toimintojen osalta YSL:n mukaisen lupavalvonnan yhteydessä.

Hallintopakko

Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen (175 §)

Valvontaviranomainen voi:

- 1) kieltää sitä, joka rikkoo tätä lakia taikka sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä, jatkamasta tai toistamasta säännöksen tai määräyksen vastaista menettelyä taikka määrätä asianomaisen täyttämään muulla tavoin velvollisuutensa;
  - 2) määrätä 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla menetellyt palauttamaan ympäristö ennalleen tai poistamaan rikkomuksesta ympäristölle aiheutunut haitta;
  - 3) määrätä toiminnanharjoittajan riittävässä määrin selvittämään toiminnan ympäristövaikutukset, jos on perusteltua aiheutta epäillä toiminnasta aiheutuvan tämän lain vastaista ympäristön pilaantumista.
- Luvanvaraisen ja ilmoituksenvaraisen toiminnan osalta määräyksen antaa LVV, jos ympäristöluvan myöntää tai ilmoituspäätöksen antaa LVV, ja muutoin kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

Hallintopakko jatkoa...

- Jos lupa-asia on käsiteltävä LVV-lupakäsittelylain 9 §:ssä tarkoitetussa **yhteiskäsittelyssä**, määräys annetaan noudattaen, mitä tämän pykälän 1 momentissa säädetään hallintopakkoasiasta.
- Määräystä ei voida antaa välittömästi 11 (toiminnan sijoittaminen) ja 20 §:ssä (yleiset periaatteet) säädetyn täytäntöönpanemiseksi.

Viranomaistoimet lainvastaisen menettelyn tilanteessa

Viranomaisen toimet lainvastaisen menettelyn johdosta (179 §)

- Jos tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä ei ole noudatettu, valvontaviranomaisen on asian laatu huomioon ottaen kehotettava lopettamaan säännösten tai määräysten vastainen menettely ja ryhdyttävä toimiin 175 ja 176 §:ssä tarkoitetun hallintopakkoasian vireille saattamiseksi.
- Valvontaviranomaisen on valvottava, että kehotusta ja hallintopakkoasiassa annettua kieltoa tai määräystä noudatetaan.

Merkittävän vesistölle aiheutuvan vahingon korjaaminen

Määräys vesistön merkittävän pilaantumisen ja luontovahingon korjaamiseksi (176 §)

- Jos 175 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun rikkomuksen tai laiminlyönnin seurauksena aiheutuu *merkittävää vesistön pilaantumista* tai luonnonsuojelulain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettu *luontovahinko*, on sen lisäksi, mitä tämän lain 175 §:ssä säädetään, LVV:n määrättävä toiminnanharjoittaja ryhtymään eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetussa laissa tarkoitettuihin korjaaviin toimenpiteisiin.
- Jos vesistön merkittävä pilaantuminen tai luontovahinko on aiheutunut *onnettomuuden tai muun ennakoimattoman syyn seurauksena*, on LVV:n määrättävä vahingon aiheuttanut toiminnanharjoittaja eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetussa laissa tarkoitettuihin korjaaviin toimenpiteisiin.
- Lisäksi vesistön pilaantumisen merkittävyyden arviointi (YSL 177 §) – noudattaa EU:n vesipolitiikan puitelainsäädännön määrittelyjä.
- Ilmoitus vesistön merkittävästä pilaantumisesta (ja sen uhasta) ja luontovahingosta LVV:lle. (YSL 178 §)

Vireillepano-oikeus

Vireillepano-oikeus (86 §)

- Jollei 135, 137, 175, 176, 180 tai 181 §:ssä tarkoitettu asia ole tullut vireille valvontaviranomaisen aloitteesta, asian voi panna kirjallisesti vireille:
  - 1) asianosainen;
  - 2) rekisteröity yhdistys tai säätiö, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät;
  - 3) toiminnan sijaintikunta ja muu kunta, jonka alueella toiminnan ympäristövaikutukset ilmenevät;
  - 4) Lupa- ja valvontavirasto sekä toiminnan sijaintikunnan ja vaikutusalueen kunnan ympäristönsuojeluviranomainen;
  - 5) asiassa yleistä etua valvova viranomainen;
  - 6) saamelaiskäräjät, jos ympäristövaikutukset ilmenevät saamelaisten kotiseutualueella, ja kolttien kyläkokous, jos ympäristövaikutukset ilmenevät koltta-alueella.
- Lupa- ja valvontavirasto voi panna vireille 202 §:n 3 momentin 7 kohdassa tarkoitetun kunnan ympäristönsuojelumääräyksen antamista koskevan asian, jos kunta ei ole antanut määräystä mainitussa kohdassa tarkoitetuista toimista.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä (YSL 222 §)

- Ympäristöä ja siihen vaikuttavia toimintoja koskevia tietoja varten on ympäristönsuojelun tietojärjestelmä. Sitä käytetään ympäristönsuojeluun liittyvien tietojen hallintaan ja käsittelyyn, ympäristölainsäädännön valvonnan toteuttamiseen, ympäristön tilan seurantaan sekä ympäristöön liittyvään tutkimukseen ja suunnitteluun.
- muodostuu tiedoista, jotka talletetaan LVV:n, elinvoimakeskusten, Ilmatieteen laitoksen, SYKEN ja YM:n ylläpitämiin tietojärjestelmiin, rekistereihin ja tiedostoihin.
- Tietojärjestelmään talletettavista tiedoista säädetään 223 §:ssä, jätelaissa, vesilaissa, merenkulun ympäristönsuojelulaissa, vesihuoltolaissa ([119/2001](#)) ja vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetussa laissa ja ympäristövahinkorahastosta annetussa laissa ([1262/2022](#)) sekä niiden nojalla. Tietojen tallettaminen voidaan tehdä konekielisenä tiedonsiirtona teknisen käyttöyhteyden avulla.

Virka-apu

Virka-apu (YSL 187 §)

- Poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua säädetään poliisilain [\(872/2011\) 9 luvun 1 §:ssä](#) ja rajavartiolaitoksen velvollisuudesta rajavartiolain [\(578/2005\) 77 §:ssä](#).
- Pelastusviranomaisen antamasta virka-avusta säädetään pelastuslain 50 §:ssä.
- Tulli on velvollinen antamaan virka-apua tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonnassa.
- Puolustusvoimat on velvollinen antamaan tarvittaessa virka-apua tämän lain 21 §:n 4 momentissa säädetyssä ympäristövahingon vaaraa aiheuttavien hylkyjen seurantaan ja saneeraukseen liittyvässä tehtävässä.
- Valvontaviranomaisten on annettava toisilleen pyynnöstä virka-apua niiden tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Toiminta rikosasiassa

Toiminta rikosasiassa (188 §)

- Valvontaviranomaisen tulee tehdä ilmoitus 224 ja 225 §:ssä tarkoitetusta teosta tai laiminlyönnistä poliisille esitutkintaa varten. Ilmoitus saadaan kuitenkin jättää tekemättä, jos tekoa on pidettävä olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä eikä yleisen edun ole katsottava vaativan syytteen nostamista.
- LVV on rikosasiassa asianomistaja, jos yleistä etua on loukattu.
  - Rangaistus ympäristön turmelemisesta säädetään RL [48 luvun](#) 1–4 §:ssä (YSL 224 §) ja rangaistuksesta YSL:n rikkomukseen (sakkorangaistus) YSL 225 §:ssä.

Kunnan määräykset ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi

Määräys pilaantumisen ehkäisemiseksi (180 §)

- Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi toimittamansa tarkastuksen nojalla antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskevan yksittäisen määräyksen, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi.
- Määräys voi koskea toimea tai rajoitusta, toiminnan tarkkailua tai tiedottamista taikka valvontaa varten tarpeellisten tietojen antamista.
- Määräys ei voi koskea luvanvaraista, ilmoituksenvaraista eikä rekisteröitävää toimintaa. Määräyksen on oltava kohtuullinen ottaen huomioon toiminnan luonne ja ympäristön pilaantumisen merkittävyys.

Erityiset valvontasäännöt

Lannan ja liha-luujuuhon polttoainekäyttöön liittyvät erityiset säännökset ja valvonta (221 c-f §)

2. VALVONTA MUINAISMUISTOLAIN MUKAAN

Yleistä

- Muinaismuistot suoraan MML:n nojalla rauhoitettuja – kajoaminen ilman lupaa kielletty.
- Toiminnanharjoittajan haettava kajoamislupa MML:ltä.
- MML:iin ei sisälly varnaisia jälkivalvontasäännöksiä – valvonta perustuu siten erityisesti kajoamisluvanhaun muodossa tapahtuvaan ennakkovalvontaan.

Valvontakäytäntöä

Metsänkäytön valvonta: Suomen metsäkeskus lähettää automaattisesti tiedon metsänkayttöilmoituksista Museovirastolle, joka antaa lausunnon muinaisjäännösten huomioon ottamisesta.

Rakentamisen ja kaavoituksen valvonta: Kaavoittajien on otettava muinaismuistot huomioon kaavoituksessa, ja Museovirasto antaa asiantuntijalausuntoja.

Kenttätyöt: Museovirasto suorittaa arkeologisia kenttätutkimuksia kohteissa virkatyönä tai tilaustyönä.

Museoviraston rooli

Museovirastonrooli MML:n mukaan:

- Kiinteidenmuinaisjäännösten rauhoitusta valvoo Museovirasto • ...oikeus tutkia kiinteää muinaisjäännöstä, osoittaa sen rajat paaluilla, aidalla tai muilla merkeillä tahi ilmoittaa ne paikalle pannussa taulussa, niin myös kunnostaa muinaisjäännös sekä suorittaa siihen kuuluvalla alueella raivaustaja muita muinaisjäännöksen suojelun ja hoidon kannalta tarpeellisia toimenpiteitä.
- Milloin erityisistä syistä on välttämätöntä, voi... ..ottaa muinaisjäännöksen tai sen osan haltuunsa toiseen paikkaan sijoitettavaksi ja siellä hoidettavaksi. Nyt sanottu soveltuu myös sellaiseen muinaisjäännökseen tai sen osaan, joka on muurattu tai muutoin yhdistetty rakennukseen tai muuhun rakennelmaan.

Olosuhteiden muutoksen vaikutus kajoamislupaan

11 d § [\(29.3.2019/428\)](#)

- Kajoamisluvan haltijan on ilmoitettava Museovirastolle, jos kajoamisluvan myöntämisen edellytyksenä olleet seikat ovat muuttuneet. Museoviraston on *arvioitava uuden lupakäsittelyn tarpeellisuus ja tarpeen vaatiessa käsiteltävä lupa uudelleen*.
- Museovirasto voi peruuttaa kajoamisluvan, jos:
  - 1) hakija on antanut virheellisiä tietoja, jotka ovat olennaisesti vaikuttaneet luvan myöntämiseen;
  - 2) lupamääräyksiä on rikottu olennaisesti;
  - 3) on ilmeistä, että kajoamisluvassa tarkoitettua hanketta ei ole tarkoitus toteuttaa (toimenpiteet tehtävä 5 v. (+2 v.) lainvoimaisesta kajoamisluvasta, MML 11 §, 3 mom.).
- Kajoamislupa voidaan siirtää toiselle, jos siirron saaja täyttää tässä laissa säädetyt luvan hakijaa koskevat edellytykset eivätkä luvan edellytykset muilta osin muutu. Siirrosta on ilmoitettava Museovirastolle, jonka on tehtävä luvan haltijaa koskeva muutos kajoamislupaan.

Rangaistavuus

MML 25 §

- Rangaistus vastoin tätä lakia tehdystä rakennussuojelurikoksesta säädetään RL 48 luvun 6 §:n 2 momentissa.
- Joka muulla kuin 1 momentissa tarkoitetulla tavalla tahallaan tai huolimattomuudesta luvatta ryhtyy 1 §:n 2 momentissa mainittuun toimenpiteeseen taikka rikkoo 8 §:n 1 momentin nojalla annettuja määräyksiä tai 14 §:n, 16 §:n 2 momentin, 19 §:n 1 momentin tai 20 §:n säännöksiä, on tuomittava *muinaismuistorikkomuksesta* sakkoon.
- Muinaismuistorikkomuksesta tuomitaan myös se, joka jättää toimittamatta asianomaiselle viranomaiselle 16 §:n 1 momentissa tarkoitetun esineen tai ei siitä tee säädettyä ilmoitusta taikka muutoin salaa, luovuttaa, itselleen hankkii tai vie maasta pois sanotunlaisen esineen, joka tämän lain mukaan olisi ollut toimitettava museovirastolle, taikka vahingoittaa tai muuttelee sitä. Tekijä menettää myös löytöön perustuvat oikeutensa.

✓ Tuomiot ovat tyypillisesti sakkorangaistuksia.

3. LUONNONSUOJELULAIN MUKAINEN VALVONTA

Luonnonsuojelulain mukainen valvonta

- LSL:n mukainen valvonta tapahtuu yhteistyössä useiden viranomaisten kanssa.

Valvonnan järjestäminen (LSL 122 §)

- ❑ LVV:n (ELY-keskus 31.12.2025 saakka) on *valvottava* LSL:n ja sen nojalla annettujen säännösten ja päätösten sekä EU:n säännösten noudattamista.
- Metsähallitus valvoo tämän lain noudattamista valtion luonnonsuojelualueilla.

Luonnonsuojelun viranomaiset ja muut toimijat (LSL 9 §)

- LVV (ELY) valvoo LSL säännösten noudattamista ja *käyttää* luonnonsuojelun *yleisen edun puhevaltaa*.
- Metsähallitus vastaa valtion luonnonsuojelualueverkoston hallintaan, käyttöön ja hoitoon liittyvistä tehtävistä sekä muista sille tässä laissa osoitetuista viranomaistehtävistä.
- Rajavartiolaitos osallistuu tämän lain noudattamisen valvontaan luonnonsuojelualueilla.

Luonnonsuojelulain mukainen valvonta

- Tulli valvoo tämän lain ja CITES-asetuksen noudattamista maahantuonnissa, maastaviennissä, jälleenviennissä ja kauttakuljetuksessa.
- Poliisi antaa virka-apua (*ns. välitön hallintopakko*) (Poliisilaki (872/2011, 9 luku, 1 §).
- Kunta edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua sekä maisemansuojelua alueellaan (11 §).

Muita viranomaisia:

- Elinvoimakeskus
- Luonnontieteellinen ita viranomaisia:
- keskusmuseo vastaa osaltaan eliölajien suojeluun, seurantaan ja tiedonhallintaan liittyvistä tehtävistä sekä toimii CITES-asetuksessa tarkoitettuna tieteellisenä viranomaisena.
- SYKE
- Luontopaneeli

Toimenpiteen kieltäminen tai rajoittaminen ilmoitetun toimenpiteen johdosta

Toimenpiteen kieltäminen tai rajoittaminen (LSL 38 §)

- Jos LVV:lle 36 tai 37 §:n nojalla *ilmoitettu toimenpide* voi merkittävästi heikentää **Natura 2000 -verkostoon** kuuluvan alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja, LVV:n on 30 vuorokauden kuluessa ilmoituksen saapumisesta kiellettävä toimenpiteeseen ryhtyminen tai rajoitettava sitä.
- Ennen päätöksen tekemistä LVV:n on pyrittävä neuvottelemaan toimenpiteen toteuttamisen vaihtoehtoista toimenpiteestä vastaavan kanssa 34 §:ssä (heikentämiskiello) kielletyn seurauksen estämiseksi.
  - LSL 36 § esim. YSL:n tai VL:n ilmoitusvelvollisuus.
  - LSL 37 §:llä on varmistettu heikentämiskiellon noudattaminen myös sellaisissa hankkeissa, jotka eivät ole minkään lain perusteella lupa- tai ilmoitusvelvollisia (esim. maa-ainesten kotitarveotto, hakkuu, joka ei metsälain 14 §:n mukaan edellytä metsänkäyttöilmoitusta, pellonraivaus, kiinteistön sisäisen yksityisen tien rakentaminen, latu- tai polkureitin rakentaminen taikka sähkölinjan rakentaminen ilman lunastuslupaa).

Tiedonsaanti- ja tarkastukset

Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus (123 §)

- Luonnonsuojelua koskevien säännösten ja päätösten noudattamista valvovalla viranomaisella tai sen määräämällä virkamiehellä tai viranhaltijalla on oikeus tehtävänsä suorittamista varten:
  - 1) saada salassapitovelvollisuuden estämättä välttämättömiä tietoja muilta viranomaisilta ja toiminnanharjoittajilta;
  - 2) kulkea toisen alueella ja päästä paikkaan, jossa toimintaa harjoitetaan;
  - 3) tehdä tarkastuksia, suorittaa mittauksia ja ottaa tarvittaessa näytteitä;
  - 4) tarkkailla toimintaa ja sen vaikutuksia luontoon ja ympäristöön.
- Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä tai viranhaltijalla on oikeus saada jäljennöksiä tarkastettavista asiakirjoista ja tulosteita tietojärjestelmissä olevista tallenteista.
- Lisäksi tarkastuksesta säädetään HL:n 39 §:ssä.

Toimenpidekiellot

Väliaikainen toimenpidekielto (LSL 124 §) -> Luonnonsuojelualueet

- LVV voi enintään 2 vuodeksi kieltää 43 §:n 2 momentissa (luonnonsuojelualueiden perustamisen yleiset edellytykset) tarkoitetun alueen sellaisen käyttämisen, joka voi vaarantaa alueen suojelun tarkoituksen.
- LVV päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

Toimenpidekielto lunastuksen ollessa vireillä (125 §)

- Jos 114 §:n (valtion lunastusmahdollisuus mm. luonnonsuojelualueen perustamista varten) nojalla on myönnetty lupa alueen tai erityisen oikeuden lunastamiseen, ei alueella saa ryhtyä sellaiseen toimenpiteeseen, joka voi vaarantaa lunastuksen tarkoituksen. Kielto on voimassa siitä alkaen, kun päätös myönnetystä lunastusluvasta on annettu tiedoksi alueen omistajalle ja haltijalle.

Hallintopakko

Pakkokeinot (LSL 126 §)

- Jos joku lyö laimin tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten ja päätösten noudattamisen taikka ryhtyy niiden vastaiseen toimeen, LVV voi kieltää asianomaista jatkamasta tai toistamasta tekoa tai laiminlyöntiä ja **sakon tai keskeyttämisen uhalla** velvoittaa hänet määräajassa poistamaan oikeudenvastaisen tilan tai korjaamaan laiminlyönnin taikka asettaa uhan, että tarpeelliset toimenpiteet **teetetään** asianomaisen kustannuksella (*ns. välillinen hallintopakko*).
- LVV:n päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin päättä.

Luontovahingon ilmoitus-, ehkäisemis- ja rajoittamisvelvollisuus

Luontovahingon ehkäiseminen ja korjaaminen (127 §)

- Jos luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, *joka harjoittaa ammatillista toimintaa* tai joka tosiasiallisesti määrää tästä toiminnasta (*toiminnanharjoittaja*), tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttaa tai uhkaa välittömästi aiheuttaa tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai päätösten vastaisella toimenpiteellä tai laiminlyönnillä 3 §:n 7 kohdassa tarkoitetun luontovahingon, toiminnanharjoittajan on ilmoitettava luontovahingosta tai sen välittömästä uhasta viipymättä LVV:lle ja ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi mahdollisimman vähäisiksi.
- Liittyy EU:n ympäristövastuudirektiivin toimeenpanoon Suomessa (Direktiivi 2004/35/EY, ympäristövastuusta ympäristövahinkojen ehkäisemisen ja korjaamisen osalta).

Luontovahingon korjaaminen

- Saatuaan tiedon luontovahingosta tai sen välittömästä uhasta LVV:n on sen lisäksi, mitä 126 §:ssä säädetään, määrättävä haitan aiheuttanut **toiminnanharjoittaja tarvittaessa ryhtymään toimenpiteisiin haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi mahdollisimman vähäisiksi** sekä määrättävä toiminnanharjoittaja **ryhtymään eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetussa laissa (383/2009) tarkoitettuihin korjaaviin toimenpiteisiin.**
- Vireillepano-oikeuteen sovelletaan tämän lain LSL 128 §:n 1 momenttia-> erityinen vireillepano-oikeus, ks. kalvo 51.

Mikä on luontovahinko?

Määritelmät (LSL 3 §, 7 kohta)

luontovahingolla luontotyyppien ja eliölajien suotuisan suojelutason saavuttamisen tai säilyttämisen kannalta merkittävää, mitattavissa olevaa suoraa tai välillistä haitallista vaikutusta, jonka aiheuttamiseen ei ole myönnetty poikkeusta 39 §:n 2 momentin tai 83 §:n nojalla, ja joka aiheutuu:

- a) 5 luvussa tarkoitettujen Natura 2000 -verkostoon sisältyvien alueiden niille luonnonarvoille, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty verkostoon;
- b) Lintudirektiivin (2009/147/EY) 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuille ja direktiivin liitteessä I luetelluille lajeille sekä luontotyyppien sekä luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteessä II luetelluille lajeille;
- c) b alakohdassa tarkoitettujen eliölajien sellaisille esiintymispaikoille, joiden hävittäminen tai heikentäminen on kielletty 79 §:ssä säädetyllä tavalla;
- d) 78 §:ssä tarkoitetuille lajeille tai siinä tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvan yksilön lisääntymis- tai levähdyspaikoille.

Erityinen vireillepano-oikeus

Erityinen vireillepano-oikeus (128 §)

- Haittaa kärsivällä henkilöllä on oikeus saattaa 126 §:ssä (hallintopakkoasia) tarkoitettu asia vireille LVV:ssä, jos vireillepanon tarkoituksena on estää luonnon tuhoutuminen tai luonnonarvojen heikentyminen, joka ei ole merkitykseltään vähäinen, tai käynnistää luontovahingon korjaaminen.
- Sama oikeus on 134 §:n 4 momentissa tarkoitettulla rekisteröidyllä yhteisöllä toiminta-alueellaan ja kunnalla.
- Erityisen vireillepanon asia on ratkaistava kiireellisenä.

Luonnonsuojelun tietojärjestelmä

- Luonnonsuojelun tietojärjestelmä muodostuu luonnon monimuotoisuutta ja siihen vaikuttavia toimintoja koskevista tiedoista. Tietojärjestelmää käytetään tämän lain soveltamiseen ja toimeenpanoon liittyvien tietojen hallintaan ja käsittelyyn, luonnonsuojelusuunnitteluun ja **tämän lain mukaisen valvonnan toteuttamiseen** sekä luonnon monimuotoisuuteen liittyvään seurantaan, arviointiin ja tutkimukseen (LSL 117 §).
- Luonnonsuojelun tietojärjestelmä koostuu tiedoista, jotka tallennetaan tai on tallennettu YM:n, LVV:n, elinvoimakeskusten, Metsähallituksen, SYKE:n ja LK:n (*ylläpitäjät*) ylläpitämiin tietojärjestelmiin, rekistereihin ja asianhallintajärjestelmiin. Tietojärjestelmään tallennettavista tiedoista säädetään 118 §:ssä sekä vesilain 18 luvun 1 ja 2 §:ssä (LSL 117 §).
  - Luonnonsuojelun tietojärjestelmään merkitään tiedot LVV:n, VHaO:n ja KHO:n 2 luvun 11 §:n 2 momentissa tarkoitetuista päätöksistä ja poikkeamisista (eräiden luontotyyppien suojele).

Luonnonsuojelun tietojärjestelmä

Luonnonsuojelun tietojärjestelmään tallennettavat tiedot (LSL 118 §)

YM tallentaa:

- 1) tämän lain nojalla tekemänsä päätökset sekä tiedot niihin liittyvistä hallinto-oikeuksien ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksistä;
- 2) 57 §:n 2 momentissa, 61 §:n 1 momentissa ja 92 §:n 3 momentissa tarkoitetut lausunnot;
- 3) luonnonsuojelun seurannan järjestämiseen liittyvät tiedot ja kertomukset.

LVV tallentaa:

- 1) tämän lain nojalla tekemänsä päätökset sekä tiedot niihin liittyvistä hallinto-oikeuksien ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksistä;
- 2) 35 §:n 2 momentissa (natura-lausunto) ja 92 §:ssä tarkoitetut lausunnot ja aloitteet sekä 108 §:ssä tarkoitettuun alueiden hankintaan liittyvät asiakirjat.

Luonnonsuojelun tietojärjestelmä

Elinvoimakeskus tallentaa:

- 1) tämän lain nojalla tekemänsä päätökset sekä tiedot niihin liittyvistä hallinto-oikeuksien ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksistä;
- 2) 108 §:ssä tarkoitettuun alueiden hankintaan liittyvät asiakirjat (alueiden hankinta valtiolle).

Metsähallitus tallentaa:

- 1) tämän lain nojalla tekemänsä päätökset sekä tiedot niihin liittyvistä hallinto-oikeuksien ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksistä;
  - 2) 35 §:n 2 momentissa tarkoitettu lausunto Natura-arvioinnista, 60 §:n 1 momentissa tarkoitettu hakemus alueen liittämiseksi luonnonsuojelualueeseen sekä 108 §:ssä tarkoitettuun alueiden hankintaan liittyvät asiakirjat.
- Ympäristöministeriö vastaa lisäksi 13–15 (luonnon monim.strategia+ohj., vapaaeht. LS-tpo, LS-ohjelmat) 33 (natura-verkosto), 39 (natura-poikkeuslupa) ja 114 §:ssä tarkoitettujen VN:n päätösten (valtion lunastukset) ja 39 §:ssä tarkoitetun Euroopan komission lausunnon tallentamisesta luonnonsuojelun tietojärjestelmään.

Luonnonsuojelun tietojärjestelmä

- Luonnon monimuotoisuuden tilaa seuraavien viranomaisten ja SYKEn sekä LKn on tallennettava 18 §:ssä tarkoitettujen luonnonsuojelun seurantaan koskevat tiedot tietojärjestelmään. Seurantatietoja saavat tallettaa myös kyseisten viranomaisten hyväksymät muut tahot.
- Kunnan ja maakunnan liiton on mahdollisuuksien mukaan toimitettava kunnan toiminnassa syntyviä luonnon monimuotoisuutta ja siihen vaikuttavia toimintoja koskevia tietoja LVV:lle tallennettaviksi luonnonsuojelun tietojärjestelmään, jos tietojen suora tallentaminen tietojärjestelmään ei ole mahdollista.

Rangaistukset ja menettämisseuraamukset

Viittaus rikoslakiin (130 §)

- Rangaistus ympäristön turmelemisesta säädetään RL 48 luvun 1–4 §:ssä, ja rangaistus luonnonsuojelurikoksesta 48 luvun 5 ja 5 a §:ssä.

Luonnonsuojelurikkomukset (1/4)

131 § Luonnonsuojelurikkomus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta oikeudettomasti

- 1) suorittaa luonnonsuojeluohjelmaan kuuluvalla alueella alueen suojelun tarkoituksen vaarantavan toimenpiteen 16 §:n 1 momentissa säädetyn vastaisesti,
- 2) heikentää merkittävästi Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja 34 §:ssä säädetyn vastaisesti,
- 3) rikkoo valtion luonnonsuojelualueen perustamissäädöksessä säädettyjä rauhoitussäännöksiä tai yksityisen luonnonsuojelualueen perustamispäätöksessä annettuja rauhoitusmääräyksiä taikka lain 56 §:n 1 momentissa säädettyä tai sen 2 momentin ja 58 §:n nojalla järjestyssäännössä määrättyä liikkumis-, leirytyimis-, maihinnousukieltoa tai -rajoitusta tai veneen, laivan tai muun kulkuneuvon pitämiskieltoa tai -rajoitusta,
- 4) hävittää tai heikentää rajauspäätöksellä määritetyn suojellun luontotyypin esiintymän, erityisesti suojeltavan eliölajin esiintymispaikan, EU:n tärkeänä pitämän eliölajin esiintymispaikan, uutena tavatun eliölajin esiintymispaikan tai hyvitysalueen 64 §:n 2 momentissa, 77 §:n 2 momentissa, 79 §:n 2 momentissa, 81 §:n 2 momentissa tai 104 §:n 2 momentissa tarkoitetussa päätöksessä määrätyn vastaisesti,
- 5) ottaa haltuun rauhoitetun eläinlajin pesän, munan tai yksilön muun kehitysasteen tai siirtää sen toiseen paikkaan 70 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetyn vastaisesti,

Luonnonsuojelurikkomukset (2/4)

- 6) hävittää suuren petolinnun pesäpuun tai vahingoittaa sitä 73 §:n 1 momentissa säädetyn vastaisesti,
- 7) rikkoo 74 §:ssä säädettyjä kasvilajien rauhoitussäännöksiä,
- 8) pitää hallussaan rauhoitetun eliölajin yksilöä, osaa, johdannaista tai munaa, joka on erotettu luonnosta 31 joulukuuta 1996 jälkeen, 87 §:n 1 momentissa säädetyn vastaisesti,
- 9) myy ja vaihtaa, tarjoaa myytäväksi tai vaihdettavaksi rauhoitetun eläin- tai kasvilajin yksilön, osan, johdannaisen tai munan 87 §:n 1 momentissa säädetyn vastaisesti,
- 10) ostaa, tarjoutuu ostamaan, hankkii kaupallisiin tarkoituksiin, esittelee julkisesti kaupallisessa tarkoituksessa, käyttää taloudellisessa hyötymistarkoituksessa, myy, pitää hallussa myyntiä varten, tarjoaa tai kuljettaa myytäväksi CITES-asetuksen liitteessä A tai B mainitun eläin- tai kasvilajin yksilön taikka sen osan tai johdannaisen asetuksen 8 artiklassa säädetyn vastaisesti tai siirtää asetuksen liitteessä A mainitun eliölajin elävän yksilön 9 artiklassa säädetyn vastaisesti,
- 11) tuo maahan rauhoitetun eläin- tai kasvilajin yksilön, sen osan tai johdannaisen, elävän päiväpetolinnun, pöllön tai jalohaukan 88 §:n 1 tai 2 momentissa säädetyn vastaisesti,
- 12) tuo maahan metsästysmuistona uhanalaisen eläinlajin yksilön tai sen osan 88 §:n 4 momentissa säädetyn vastaisesti,
- 13) vie maasta rauhoitetun eläin- tai kasvilajin yksilön, sen osan tai johdannaisen 88 §:n 1 momentissa säädetyn vastaisesti,

Luonnonsuojelurikkomukset (3/4)

- 14) tuo maahan, vie maasta tai kuljettaa Suomen alueen kautta CITES-asetuksessa mainitun eläin- tai kasvilajin yksilön tai sen osan taikka johdannaisen ilman mainitun asetuksen 4, 5 ja 9 artiklassa edellytettyä lupaa tai todistusta, tai jättää noudattamatta mainitussa luvassa tai todistuksessa asetettuja ehtoja,
- 15) tuo maahan kolmannelta maasta tai vie maasta kolmanteen maahan CITES-asetuksessa mainitun eläin- tai kasvilajin yksilön tai sen osan taikka johdannaisen muun kuin 90 § 2 momentissa mainitun rajanylityspaikan kautta taikka jättää tekemättä mainitun asetuksen 4 artiklassa edellytetyn tuonti-ilmoituksen,
- 16) rikkoo maisemanhoitoaluetta koskevassa päätöksessä annettuja määräyksiä 93 §:n 2 momentissa säädetyn vastaisesti,
- 17) vahingoittaa tai turmelee rauhoitetun luonnonmuistomerkin 95 §:n 4 momentissa säädetyn vastaisesti,

- on tuomittava, jollei teko ole luonnonsuojelurikkoksena rangaistava, *luonnonsuojelurikkomuksesta* sakkoon.

Luonnonsuojelurikkomukset

- Luonnonsuojelurikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tappaa tai pyydystää rauhoitetun eläinlajin yksilön, vahingoittaa tällaisen lajin yksilön pesää, munia tai yksilöiden muita kehitysasteita taikka häiritsee yksilöitä 70 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa säädetyn vastaisesti sekä se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta hävittää tai heikentää oikeudettomasti tiukasti suojellun luontotyypin esiintymän tai tiukkaa suojelua edellyttävän eläinlajin yksilön lisääntymis- tai levähdyspaikan 65 §:n 1 momentissa tai 78 §:ssä säädetyn vastaisesti.
- Luonnonsuojelurikkomuksena ei pidetä leiriytymistä maastossa eikä moottorikäyttöisen ajoneuvon pysäyttämistä tai pysäköintiä maastossa tien välittömään läheisyyteen 53 tai 56 §:n nojalla määrätyn kiellon tai rajoituksen vastaisesti, jos kieltoa tai rajoitusta ei ole merkitty maastoon selvästi havaittavalla tavalla.

Menettämisseuraamukset

Menettämisseuraamus (LSL 132 §)

- Joka on syyllistynyt 130 tai 131 §:ssä tarkoitettuun tekoon, on tuomittava *menettämään rikoksen kohteen* valtiolle. Lisäksi on tuomittava 70 (eläinlajien rahoitus) tai 74 §:n (kasvilajien rauhoitus) säännöksiä rikkonut *menettämään valtiolle se arvo, joka rauhoitetulla eläimellä tai kasvilla on lajinsa edustajana*. Menettämisseuraamuksista säädetään lisäksi rikoslain 10 luvussa.
  - Ympäristöministeriön asetuksella säädetään rauhoitettujen eläinten ja kasvien arvoista.
- YmA rauhoitettujen eläinten ja kasvien arvoista (243/2025)

Lisätietoja: satu.rasanen@acts.fi

KIITOS!